

Hitzaurrea¹

Alazne Arriortua, Aitor Lizardi Ituarte, Sergio Monforte eta Laura Vela-Plo
Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU

Ez zaigu ahaztekoa 2021eko uztailaren 2 hura. Uda betean erabaki genuen Hizkuntzalari Euskaldunen V. Topaketa antolatzea, baita asmatu ere: antolatzaileok gerok ere inbidiaz so egiten genuen, tarteka, leihoetatik zehar Eibarko kaleetara, kanpoko eguzkiaren goxamena hartu nahian. Baina laster igarri genuen Markeskhoa jauregi barruko epeltasunak ez zuela, ez, kanpokoaren inbidiarik. Goizeko 10etatik arratsaldeko 18etara izan genuen jardunaldi luzea labor iraganarazi ziguten hizlariak, hitzaldi interesgarriak, askotarikoak eta ikuspuntu berritzailekoak eskaini baitzizkiguten. Programak interesa piztu zuela dirudi, matrikulazioa bete baitzen, eta entzuleak ere antolatzaileak bezain gustura atera zirelakoan gaude. Batzuei zein besteei, eskerrak ematea besterik ez dagokigu.

Topaketa hura antolatzea otu zitzaigunean, urtebeteren bat lehenago, helburu argia genuen: azken urteetan gaur egungo euskararen ikerketari ekin zioten hainbat lagun ezagutzen genituen, hainbat arlotan lanean ari ziren ikertzaile gazteak, eta ikertzaile gazte horiei plaza eskaintzea zen gure helburua. Horietako zenbait euren ikerketaren lehen emaitzak kanpoan aurkezten hasiak ziren gainera, eta Euskal Herrian bertan aurkezteko bidea eman nahi genien, beste alorretako jendea ere ezagutu, iritziak partekatu, harremanak estutu eta, finean, euskal hizkuntzalarien komunitatea saretzea xede. Horretarako, Udako Euskal Unibertsitatearekin jarri ginen harremanetan, azken urteetan egiten ari ziren Euskal Hizkuntzalarien Topaketaren beste edizio bat antolatzeko ideia nahiko sendoa genuela iruditzen zitzaigulako. UEUk hasieratik erakutsi zuen gure ideiarekiko interesa, eta Uxoia Iñurrieta, Ainara Estarrona eta Irati Iciar, besteak beste, alboan izan genituen une oro antolaketa kontuetan laguntzeko. Mila esker zuen laguntzagatik.

Berezia zen guretzat UEUren bitartez beste Euskal Hizkuntzalarien Topaketa bat antolatzea, antolatzaileetako batzuk aurreko edizioetan hizlari gisa parte hartuak baikin. Aurretik zaindu gintuzten haziok orain kimu berriak ureztatu nahi genituen, katea ez dadin eten.

1. Argitalpena proiektu hauei esker finantzatu da: VASTRUD (PGC2018-096870-B-I00, MiCIU, EI eta FEDER, UE), FUNLAT: PID2021-122233OB-I00, HiTT/Hizkuntzalaritza Teorikorako Taldea (IT1537-22, Eusko Jaurlaritza), *Analysis of some functional particles (modal, negative, complementizer) in Basque grammar* (PGC2018-100686-B-I00, MICINN), eta BIM ANR-17-0011-BIM (AGR).

Argitalpen honekin lan horretan sakontzea da gure asmoa, hots, Euskal Hizkuntzalaritzako kimu berriei ahotsa eman, haien ikerketa euskal hizkuntzalarion artean zabaldu eta eztabaidagune bat elikatzea. Horretarako, topaketa hartan aurkeztutako zenbait artikulua bildu ditugu liburu honetan, eta jardunaldi hartan egon ezin izan zenen bat ere bildu dugu, eskuartearen duzun argitalpen honi sakontasuna eta aniztasuna ekarriko dizkiola usterik.

Sei ekarpen biltzen ditu liburu honek, Euskal Hizkuntzalaritzaren hainbat arlo gaitzat hartzen dituztenak: fonologia, bariasionismoa, itzulpengintza, psikolinguistika eta sintaxia, hain zuzen.

Irati Urreta fonologialariak sinatzen du lehen artikulua. «Euskararen ahoskera eta hizkera-mailak: Fonologia Naturaletik hurbilpen bat» izeneko lanean hizkera-maila jaso eta apalagoen arteko ahoskera erkatu du, batean zein bestean gertatzen diren bilakabide fonologikoen aldeari erreparatuz. Fonologia Naturalak hizkera-maila jasoetan *fortitio* gehiago eta maila apaletan *lenitio* gehiago gertatzen direla badio ere, ez da hori Urretak aurkitu duena, euskararen kasuan hizkera jasoan bilakabide guztiak, *fortitio* zein *lenitio* izan, kentzeko joera egon baita. Ondorio hau interesgarria dateke maila teorikoan, lehen aldia baita azterketa hau normalizatzebidean dagoen hizkuntza gutxitu batean egin dena.

«Generoa Garaziko euskararen hizkuntza-aldakortasunaren baitan» izenburua du bigarrenak, **Alex Artzelus** soziolinguistarena. Garazi bailarako euskararen generoak aldagai zehatz batzuetan duen eragina ikertu du bertan. Adinekoetan generoak ez dakar alde nabarmenik aldakortasun honetan baina, adinean behera egin ahala, gero eta indar handiagoa hartzen du. Hala, emakume gazteek, nazioarteko beste hainbat eskualdetan bezala, berritzaile izateko joera dutela erakutsi du, besteak beste, Artzelusen lanak.

Azler Garcíarena da liburuko hirugarren ikerketa-lana, soziolinguistikakoa hau ere. «Hizkuntza aldakortasunaren eragile sozialak: euskal bariasionismoan dakigunetik ez dakigunera» izenburuaren pean, euskararen gaineko bariasionismo-lanen gainbegirada zorrotza eskaintzen digu García, beste komunitateetako joerekin harremanetan jarritz.

«Kolokazioak literatur sistema itzulietan eta ez itzulietan: emozioak eta sentimenduak» artikuluan, **Isabel Etxeberriak** literatur testuetako [izen + adjektibo] kolokazioak ditu hizpide, eta jatorriz euskaraz sortutako literatur lanen eta euskarara itzulien artean alderik baden atzematen saiatu da. Hona, besteak beste, aurkeztu dituen ondorio zenbait. Testu itzulietan kolokazioak ugariagoak eta askotarikoak direla ondorioztatu du. Horrez gain, baina, agerraldi kopuruak testu moten aldeak nabarmentzen dituela ere erakutsi du: agerraldi kopuru muturrekoak ez dituzten kolokazioak berdin erabiltzen dira jatorrizkoetan zein itzulietan, baina agerraldi kopuru oso altuak edo, bereziki, oso baxuak dituzten kolokazioak, ordea, lan itzulietan ohikoagoak dira.

Gillen Martinez de la Hidalgak, Adam Zawiszewskik eta Itziar Lakak euskararen psikolinguistika ekarri dute gurera, «Perpaus iragangaitzen prozesamendua euskaraz eta gaztelaniaz elektrofisiologiaren argitan: hipotesi ezakusatiboa zertan den» artikuluarekin. Bertan, euskarazko eta gaztelaniazko predikatu iragangaitzen prozesamendua aztertu dute egileek, ERP metodologia erabiliz (*Event Related Potentials* ingelesez, hau da, gertaerei loturiko potentzialak). Hipotesi ezakusatiboaren arabera, predikatu ezakusatiboek prozesamendu-kostu handiagoa izan beharko lukete ezergatiboek baino, lehenen kasuan mugimendu bat gehiago gertatzen baita sintaxian, eta, hain zuzen, halaxe aurkitu dute hizkuntza nominatibo-akusatibo zenbaitetan. Artikulu honetan, Martinez de la Hidalgaren (2021) tesiko datuetan oinarrituz, euskaraz halakorik gertatzen ez dela erakusten da, aitzitik, ezergatiboek kostu handiagoa dutela. Datu horiek azaltzeko zenbait bide proposatzen dituzte: euskara hizkuntza aktiboa izatea edota ergatiboak marka morfologikoa izatea.

Liburua ixteko, topaketako hitzaldi gonbidatuetako baten artikulua ekarri dugu hona, **Maia Duguinen** «*Aditz-azken baldintza* mendeko perpausetan» lana, alegia. Euskarazko mendeko perpausetako hitz-ordena posible eta ezinezkoak aztertzen ditu bertan, ezeztapenari, fokalizazioari eta *nz*-galderei lotuak, zehazki. Horiek azaltzeko, *aditz-azken baldintza* formulatu du, hots, «mendeko perpaus jokatu bat aditz-azkena izan behar da baldin eta hura menderatzen duen buru bat gauzatzen bada eskuinean».

Ikusten denez, liburuan biltzen diren lan guztiek Hizkuntzalaritzako euren arlo teorikoari ekarpen nabaria egiten diote, euskarak erakusten dituen ezaugarriak direla eta (hizkuntza gutxitua izatea, edota hizkuntza aktibo-ezaktiboa izatea, esaterako), baita euskalaritzari berari ere, euskara hainbat alderditatik hobeto ezagutzeko ekarpena egiten baitute denek ala denek. Horrenbestez, artikuluen kalitate-maila horri eusten lagundu duten berrikusle anonimoei ere eskerrak eman nahi genizkieke.

Behin artikulua kalean, eztabaida libre da. Hemen aurkezten diren proposamenek egiten duten bidea egiten dutela, ziur gaude eztabaida elikatzeko eta ezagutza zabaltzeko balioko dutela. Hots, etorriko diren kimuen ongarri elikagarri izango direla.

